

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. дпн Клавдия Василева Сапунджиева, СУ
на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен
"доктор"

в област на висше образование: 1. Педагогически науки

професионално направление: 1.2 Педагогика

докторска програма: „Теория на възпитанието и дидактика (социална педагогика)”

Автор: Гергана Манчева Манева

Тема: „Социално-педагогическо консултиране за превенция на
агресивното поведение при ученици в гимназиален етап на образование”

Научен ръководител: проф. д-р Нели Бояджиева

Със заповед Р33-1288 /15.03. 2019 на Ректора на ПУ „Паисий Хилендарски” съм определена за член на научно жури за защита на докторската дисертация на Гергана Манчева Манева.

1. Общо описание на представените материали

Гергана Манева е докторант към Педагогическия факултет на ПУ "П. Хилендарски". По процедурата няма нарушения, а представеният комплект от документи е съобразен с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Гергана Манева е завършила Пловдивския университет - бакалавър със специалност „Психология” и магистър по „Управление на човешките ресурси”. Насочването към темата на дисертационен труд отразява не само образователния ѝ статус, но и нейния интерес към актуални и значими проблеми на социално-педагогическата среда.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Дисертацията е посветена на проблем, който е особено актуален в днешни дни, не само поради реалните случаи на агресия в училище, но и в един по-широк социално-възпитателен контекст, като възможност за превенция и промяна на модела на общуване и поведение между учениците за налагане и възприемане на възпитателни ценности, основани на съвременните морални норми. В конкретно практически план разработката и изводите от нея ще помогнат превенцията на агресивността в училище и по-успешното възпитание на учениците в гимназиалния етап на образование.

Изследователската концепция е добре оформена, с целесъобразни на изследваната проблематика цел, задачи и методи на изследване. Допусканията в изведените хипотези обхващат противоположните крайни параметри изследователския предмет. Струва ми се, че последните две задачи биха могли да отпаднат, тъй като са естествен резултат и необходим компонент при обсъждането на данните.

4. Познаване на проблема

Дисертацията е резултат от сериозно проучване и в резултат е налице един труд, който отговаря на изискванията за научно изследване и дава своя конкретен принос за превенцията на агресивното поведение.

Трудът е структуриран във въведение, пет глави, изводи препоръки, заключение – общо 234 страници. Литературата включва общо 133 източника, от които 105 на кирилица и 28 на латиница.

Може да се обобщи, че разработката е резултат от много добро и многоаспектно познаване на проблема в резултат на отговорно отношение и сериозни изследователски усилия.

5. Методика на изследването

Методиката е добре подбрана и конструирана. Основните методи са подходящи и включват: теоретичен анализ, вторичен емпиричен анализ, методи на конкретно опитно проучване – наблюдение, анкетиране, фокус-групи, групова опитна работа, както и: опитна работа, експертни оценки, методи на систематизация и обобщение.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Трудът е насочен преди всичко към изследване и обосноваване на идеята, че социално-педагогическото консултиране е основен метод за превенция и справяне с агресията. Затова и теоретичната част – първите четири глави, обосновава двата основни аспекта на проблема – консултирането и агресивното поведение. Налице е стремеж към цялостно обхващане на посочените феномени: на теоретичните основи на консултирането въобще, на основните методи за консултиране, областите на приложение на социално-педагогическото консултиране и детската агресия като социално-педагогически проблем. Показано е добро

познаване на теоретичните източници, подходите и приложенията на социално-педагогическото консултиране, както и на детската агресия. Тук основната ми бележка е за едно възможно по-критично, целенасочено и аналитично изложение и за необходимостта от по-отчетливо оформени и обосновани обобщения и изводи към отделните параграфи и глави. Така би се преодоляло декларативното на места посочване и изброяване идеи и източници. Същевременно с това изведената идея, че справянето с агресията трябва да е в съчетание със социалното възпитание и възпитаването на толерантност е особено важна и актуална, но и тя би могла да е открито още по-отчетливо.

Емпиричното изследване е представено в пета глава. То е резултат от много добро оформяне/дизайн на изследователската работа, което включва подходящи и разнообразни методи и надежден инструментариум. Направено е пилотно анкетно проучване с 211 ученици, което показва необходимостта от повишаване на компетентностите по отношение на разпознаването и реакциите спрямо агресията. Проведено е и предварително проучване сред 90 ученика, изводите от което дават възможност за обосноваване на модела за практическа социално-педагогическа работа с учениците и неговото апробиране чрез проведени четири срещи/сесии. Моделът е практически насочен, а теоретичните знания, които учениците трябва да овладеят се поднасят чрез ролеви игри и симулации.

Представянето на резултатите от емпиричното изследване е подробно - чрез различни фигури и таблици, статически данни и съответен анализ. Много добро впечатление прави прецизната обработка на данните и подробният количествен и качествен анализ. Налице са резултати от входящото анкетиране, експертната оценка чрез метода "Операционни игри", обратна връзка, резултати от изходящото анкетиране.

Резултатите от съпоставителния анализ и данните от входящата и изходящата анкета, както и анализът на разликите в степента на владение на изследваните социални умения в рамките на експеримента разкриват картината и динамиката на знанията и действията/реакциите за и към агресивното поведение. Като цяло се потвърждава алтернативната хипотеза и може да се каже, че чрез социално-педагогическото консултиране се понижават нивата на агресия и се променя предизвикателно поведение на учениците. Променят се възможностите на учениците да разпознават агресивните прояви, да разбират чуждите емоции, да търсят съвет и помощ, да реагират адекватно и др.п. Налице е тенденция към цялостно повишаване въздействието на училището – класен ръководител, съученици, учители и т. н. за превенция на агресивното и предизвикателното поведение на учениците, както и повишаване на компетентностите на учениците в това отношение.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Въз основа на посочените характеристики и достойнства на труда могат да се открият следните *приносни постижения*:

- В теоретично отношение е направен многоаспектен анализ на проблема и неговите два основни изследователски компонента – социално-педагогическото консултиране и превенцията на агресията, като е обоснована необходимостта от конкретно-приложното му емпирично изследване чрез социално-педагогическата работа в училище.
- Проведено е многоаспектно емпирично изследване с конкретен авторски инструментариум за проучване на експертно мнение, нагласите на учениците и др. в резултат на което е разработен модел за групово консултиране и опитна програма за осъществяването му,

с което се обогатява арсеналът от методи и техники за справяне с агресията в училище.

Може да се каже, че *основното достойнство* на дисертационния труд е свързано с очертаната теоретична картина на изследвания проблем, както и с неговата реална приложимост в образователната практика чрез прилагане на изведения модел за работа. Налице е и възможност за дообогатяване и доразвиване на заложените идеи и аспекти на модела в перспектива.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите са по темата на дисертационния труд. Те са три на брой, като две са самостоятелни и една – в съавторство. Две от публикациите са още под печат. Препоръчвам публикации по темата и в периодичния педагогически печат.

9. Лично участие на докторантката

Изследването е лично дело на докторантката и резултатите са закономерен резултат от проведеното теоретично проучване и експериментална работа.

10. Автореферат

Авторефератът отразява вярно основните съдържателни акценти на дисертационния труд и е добре структуриран.

11. Критични бележки, препоръки и въпроси

Приносите биха могли да се представят по-обобщено и с оглед на ефективността.

12. Лични впечатления

Нямам лични впечатления.

13. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Смятам, че резултатите от дисертацията дават възможност за публикуване на модела в периодичния печат, както и в практическа брошура, наръчник, помагало (ръководство за педагогически специалисти).

Въпрос: Кои са основните приоритети в процеса на възпитание на учениците в гимназиален етап на образование, които съдействат за превенцията на агресията и девиантното поведение?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на проявените качества и умения за самостоятелно научно изследване, на доказаните научни приноси и оригинални постижения, давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури **да присъди образователната и научна степен ‘доктор’** на Гергана Манчева Манева в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление: 1. 2. Теория на възпитанието и дидактика (социална педагогика).

07. 04. 2019 г.

Проф. дпн Клавдия Сапунджиева